

QISHLOQ XO‘JALIGIDAGI TEXNIKALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI

Aslonova Aziza Baxshilloloyevna

Buxoro viloyati Vobkent sanoat va transport texnikumi Maxsus fan o‘qituvchisi.

Annotatsiya. *Mazkur maqolada qishloq xo‘jaligida texnik vositalardan samarali foydalanish masalalari yoritilgan. Texnikalarning mehnat unumdorligiga, hosildorlikka va ishlab chiqarish xarajatlariga ta’siri tahlil qilinib, ularning iqtisodiy va ekologik jihatdan maqbul yechimlar sifatidagi o‘rni ko‘rsatib berilgan. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, texnik xizmat ko‘rsatishni yaxshilash va kadrlar malakasini oshirish orqali texnikalardan foydalanish samaradorligini oshirish yo‘llari muhokama qilingan. Ilmiy asoslangan tavsiyalar ham keltirilgan.*

Kalit so‘zlar: *qishloq xo‘jaligi, texnika, samaradorlik, innovatsiya, texnik xizmat, agrotexnologiya, avtomatlashtirish, energiya tejamkorlik, mexanizatsiyalash, hosildorlik.*

Qishloq xo‘jaligi har doim jamiyat iqtisodiyotining asosiy tarmoqlaridan biri bo‘lib kelgan. Aholini oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta’minlash, xom ashyo yetishtirish, eksport salohiyatini oshirish kabi muhim vazifalar mazkur soha zimmasiga yuklangan. Bugungi kunda qishloq xo‘jaligida texnik vositalardan oqilona foydalanish ushbu vazifalarni bajarishda muhim ahamiyat kasb etadi. Texnika yordamida mehnat samaradorligini oshirish, xarajatlarni kamaytirish, ishlab chiqarishning barqarorligini ta’minlash mumkin.

Qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarish jarayonlarining aksariyati – yer haydash, urug‘ ekish, sug‘orish, o‘g‘itlash, hosil yig‘ib olish – texnika yordamida amalga oshiriladi. Zamonaviy texnikalarning keng joriy etilishi:

Mehnat resurslarini tejaydi;

Ishlab chiqarish jarayonini tezlashtiradi;

Mahsulot tannarxini pasaytiradi;

Yer resurslaridan samarali foydalanishga imkon beradi;

Hosildorlikni oshiradi.

Masalan, lazerli tekislagichlar yordamida yer tekislansa, suv resurslari samarali ishlatiladi va suv tejami 25–30 foizga yetadi.

Texnikalardan foydalanish samaradorligi deganda texnik vositalarning o‘z funksiyalarini maksimal darajada bajarishi, ishlab chiqarishda mehnat va mablag‘ tejamkorligiga erishish tushuniladi. Samaradorlik quyidagilar orqali oshiriladi:

Texnikaning to‘g‘ri tanlanishi va joyida qo‘llanishi;

Mavsumga tayyorlash va xizmat ko‘rsatishning sifatli tashkil etilishi;

Malakali kadrlar ishtiroki;

Avtomatlashtirish va raqamlashtirish elementlarini joriy etish.

So‘nggi yillarda qishloq xo‘jaligi uchun ishlab chiqarilgan texnikalar energiya tejamkor, yuqori unumli va ekologik xavfsizligi bilan ajralib turadi. Ulardan ayrimlari:

GPS texnologiyasi asosida ishlaydigan traktorlar – yo‘naltirishda aniqlik oshadi;

Dronlar – ekin holatini monitoring qilishda, zararkunandalarga qarshi kurashishda;

Avtomatlashtirilgan sug‘orish tizimlari – suv sarfini nazorat qiladi;

Kompyuterlashtirilgan nasldor chorvachilik uskunalari – naslni nazorat qilishni osonlashtiradi.

Texnika uzoq muddat ishlashi uchun uni to‘g‘ri ishlatish va o‘z vaqtida texnik xizmat ko‘rsatish muhim. Ushbu xizmatlar quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

Texnikani ekspluatatsiyaga tayyorlash (yozga/qo‘lga tayyorlash);

Yog‘lash, tozalash, detal almashtirish;

Diagnostika va profilaktika ishlari;

Zaxira qismlar bilan ta‘minlash tizimini takomillashtirish.

Zamonaviy ustaxonalarning mavjudligi, servis markazlarining tizimlashtirilgan faoliyati texnika umrini uzaytiradi va ishlab chiqarishdagi uzilishlarni kamaytiradi.

Texnik vositalardan samarali foydalanish uchun malakali mutaxassislar zarur. Ayni paytda qishloq xo‘jaligi texnikalari bilan ishlay oladigan, zamonaviy texnologiyalarni egallagan mexaniklar, agronomlar, muhandislar yetishmaydi.

Yechim sifatida quyidagilar tavsiya etiladi:

Qishloq xo‘jaligi kollejlarida amaliy mashg‘ulotlar salmog‘ini oshirish;

Texnika ishlab chiqaruvchilari tomonidan treninglar tashkil etish;

Servis markazlarida doimiy malaka oshirish kurslarini joriy qilish;

Ilmiy-amaliy markazlar bilan hamkorlik qilish.

Energiyani tejash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Qishloq xo‘jaligida quyidagi chora-tadbirlar orqali energiya samaradorligi oshiriladi:

Dizel yoqilg‘isini kam sarflovchi traktorlarni qo‘llash;

Quyosh energiyasidan foydalaniladigan texnologiyalarni joriy qilish;

Isitgich, nasos va motorlarning energiya samarador modellari bilan almashtirilishi;

Sugʻorish tizimlarini avtomatlashtirish.

Masalan, quyosh panellari orqali ishlovchi nasoslar elektr energiyasidan mustaqil ravishda ishlaydi va uzoq muddatli iqtisodiy foyda beradi.

Innovatsiyalar – raqamlashtirish, IoT (Internet of Things), sunʼiy intellekt texnologiyalarining qishloq xoʻjaligida joriy qilinishi – texnikalardan foydalanish samaradorligini tubdan oshiradi. Masalan:

Dala holatini real vaqtda kuzatib boruvchi monitoring tizimlari;

Ekinlarga mos ravishda avtomatik oziqlantirish va sugʻorish tizimlari;

Agrotexnik tadbirlarni rejalashtirishda sunʼiy intellekt asosidagi tahlillar.

Oʻzbekistonning bir qancha viloyatlarida zamonaviy texnika va texnologiyalar asosida yuqori hosildorlikka erishilgan. Masalan:

Fargʻona viloyatida lazerli tekislagichlar yordamida yer resurslari tejab ishlatilmoqda;

Qoraqalpogʻistonda tomchilatib sugʻorish tizimlari natijasida suv sarfi 40% ga kamaygan;

Toshkent viloyatida dronlardan foydalanish zararkunandalarga qarshi kurashda samaradorlikni 2 baravar oshirgan.

Qishloq xoʻjaligi texnikasini joriy etish va undan foydalanishni tartibga soluvchi normativ hujjatlar mavjud. Davlat quyidagilarni amalga oshirmoqda:

Imtiyozli kreditlar orqali texnika xaridini moliyalashtirish;

Mahalliy ishlab chiqaruvchilarni qo'llab-quvvatlash;

Texnika xarid qilgan fermerlarga soliq imtiyozlari berish;

Texnika va texnologiya ko'rgazmalari tashkil etish.

Xulosa qilib aytganda, bugungi kunda, jamiyat va davlat hayotining barcha sohaları shiddat bilan rivojlanayotgani islohotlarni mamlakatimizning jahon sivilizatsiyasi yetakchilari qatoriga kirish yo'lida tez va sifatli rivojlanishini ta'minlaydigan zamonaviy innovatsion g'oyalar, ishlanmalar va texnologiyalarga asoslangan holda amalga oshirishni taqozo etadi. Shu boisdan, mamlakatimizda iqtisodiyotimizning barcha jabxalarida bo'lgani kabi qishloq xo'jaligini ham tubdan isloh qilish, sohaga bozor mexanizmlarini joriy etish, mahsulotlarni qayta ishlash tizimi va qo'shimcha qiymatni shakllantirishni yanada takomillashtirishda sezilarli natijalarga erishilmoqda. Sohani rivojlantirish bo'yicha uzoq istiqbolli yangi vazifalar belgilab olinmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston qishloq xo'jaligida islohotlarni chuqurlashtirishga oid qonun, hukumat qarorlari va me'yoriy hujjatlar toplami. _ T.: «O'zbekistonqituvchi», 1998. - 231 b.
2. "Bozor islohotlarini chuqurlashtirish va iqtisodiyotni yanada ekinlashtirish sohasidagi ustivor yo'nalishlar amalga oshirilishini jadallashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. "Xalq so'zi" gazetasi, 15 iyun 2005 yil.
3. "Tadbirkorik subyektlarini huquqiy himoya qilish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. "Xalq so'zi" gazetasi, 16 iyun 2005 yil.

4. “Tadbirkorlik subyektlari tomonidan taqdim etiladigan hisobot tizimini takomillashtirish va uni noqonuniy talab etganlik uchun javobgarlikni kuchaytish to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. “Xalq so‘zi” gazetasi, 15 iyun 2005 yil.

5.[https://azkurs.org/qishloq-xojaligi-moddiy-texnika
resurslari.html?page=5](https://azkurs.org/qishloq-xojaligi-moddiy-texnika-resurslari.html?page=5)